

Innhold

Kapittel 1

Innsteg til demokrati og medborgerskap..... 13

Fra 1814 til 2020-årene 13

Kapittel 2

Hva er demokrati og medborgerskap? 19

Kjernepunktene i demokratiet 19

Demokrati – fra anarki til hedersord 21

Staten som omdreiningspunkt 22

Politisk makt – både negativt og positivt 24

Politikk som interesser eller kultur 27

Ideologi og legitimitet 28

Demokrati som verdi og utfordring 30

Kapittel 3

Politikk i teori og praksis 35

Forfatning og praktisk politikk 35

Statsforfatning og politisk kultur i endring 36

Stat og kommune 38

Mediene 40

Partiene, velgerne og konfliktlinjene 42

Organisasjonene 44

Politiske aksjoner 46

Europeisk integrasjon og globalisering av Norge 48

Politikkens regler i endring 54

Kapittel 4

Folkesuverenitet og maktfordeling	57
Fra konstitusjonelt monarki til konstitusjonelt demokrati	57
Folkesuvereniteten	57
Maktfordelingen	62
Norsk parlamentarisme i internasjonal sammenheng	65
Parlamentarismen fram til 1905	68
Revolusjonen i 1905	71
Republikk eller monarki?	73
Den fullendte parlamentarismen – fra 1905 til i dag	75
Monarki i navnet, republikk i gavnet	79

Kapittel 5

Velgere og representanter	83
Folket og borgere – historiske endringer	83
Fra klassesdeling til alle borgere	83
Hva med barn og unge?	85
Fri representant og bundet mandat	85
Allmenn stemmerett	87
Valgsystemet	91
Det direkte demokratiet	96
Velgermakt og konkurransedemokrati	98

Kapittel 6

Partimodeller og konfliktlinjer	101
All politikk utgår fra partier	101
Fra elitepartier til nettverkspartier	102
Partisystemet slår gjennom	103
Arbeiderpartiets sterke partiorganisasjon	105
Konkurransedyktige borgerlige partiorganisasjoner	108
Felles partimodell	111
Partiorganisasjoner og demokratisering	113
Partier og konfliktlinjer	116
Partisystemet – både styrkes og svekkes	122

Kapittel 7

Stortinget 125

Folkestyret og historisk endring 125

Stortingets organisasjon og oppgaver 126

Stortinget som en forvitret statsmakt? 129

Stortingets sterke posisjon 130

Domstoler og folkemakt 134

Mindretallsregjering eller flertallsregjering 136

Stortingets økende kontroll og innsyn 139

EU og norsk folkestyre 141

Kvinner og politikk 146

Stortinget som samfunnsmakt 147

Kapittel 8

Regjeringen og sentralforvaltningen 151

Den utøvende makt og historisk endring 151

Regjeringen – oppgaver og funksjoner 152

Regjering og forvaltning får større makt 1945–1965 154

Svekkelse av regjeringsmakten 1965–2020? 157

Idealtyper og realiteter for den utøvende makt 160

Sentralforvaltningen 162

Rollekonflikt – lojalitet og faglig uavhengighet 163

Stat og byråkrati i ekspansjon 1945–1980 165

Mer politisering av sentralforvaltningen etter 1980 166

Det målstyrte byråkrati 1980–2020 169

Den utøvende makt og EU 171

Regjering og forvaltning som samfunnsmakt 172

Kapittel 9

Velferdskommunen 175

Kommunen som lokal velferdsforvalter 175

Prinsipper for kommunalt demokrati 176

Kommunalt selvstyre – historiske linjer 178

Kommunaliseringen av styre og samfunnsfunksjoner 1890–1970 182

Fra statstjenere til stifinnere 1970–2020? 185

Velferdsrevolusjon og helsereformer 1980–2020 189

Bedriften som ideal 1990–2020 190

Fra kommunalisering til bedrift som ideal 194

Kapittel 10

Organisasjonene	197
Sivilsamfunn og korporativ kanal	197
Korporativ organisering	198
Gjennombruddet for organisasjonssamfunnet	199
Organisasjonenes politiske rolle	200
Selvstyrt arbeidsliv og staten som tredjepart	201
Organisert næringsliv og styringsstat	204
Fra korporatisme til nypluralisme?	206
Lobbyismen i frammarsj	211
Organisasjonssamfunnet – stagnasjon eller vekst?	214
Politisk organisasjonsmakt i endring	215

Kapittel 11

Aksjonene	219
Aksjoner – utgått fra grasrota?	220
Aksjoner mot Stortinget	223
Varige aksjoner og interessegrupper	224
Fra Mardøla til Alta	225
Kvinnefrigjøring – for selvbestemt abort, mot porno	229
Sivil ulydighet som trussel og suksess	232
Sosiale medier som plattformer	235
Fjerndemokratiet	236

Kapittel 12

Mediene	239
Journalistikkens samfunnsoppdrag	240
Partipressens tid – ca. 1880–1980	242
Fra partipresse til kritisk presse 1965–2000	246
Penger, frihet og nye idealer 1970–2020	248
Oppheving av kringkastingsmonopolet og et nytt TV	251
Pressens nye makt	252
Tønne-saken – et presseetisk vendepunkt	256
Medier som redskap for politikken	257
Tradisjonelle massemedier i digital tidsalder	259

Kapittel 13

Rettsstat og rettigheter	263
Norge som foregangsland.....	263
Menneske- og borgerrettigheter	264
Borgerrettighetene i 1814	266
Ytrings- og trosfrihet og den liberale staten	268
Religionsfrihetens ulike vilkår	273
Grenser for det sømmelige.....	274
Organisasjons- og forsamlingsfrihet	278
Ytringsfrihetens status i dag	279
Fra fellesskapskultur til multikulturelt samfunn.....	280
FN og EU og norske menneskerettigheter	282
Norge som humanitær stormakt	285
Identitet, krenkelse og ytringsfrihet	287
Ikke bare likhet, men mangfold	294

Kapittel 14

Demokratiet – før og nå	297
Demokratisering – en lang og kronglete vei.....	297
Ulike tolkninger av demokratiet	298
Neoliberalisme og sosialdemokratisk arv	299
Partiet som politisk tyngdepunkt	300
Den sterke staten – regjering, forvaltning og storting.....	301
Kommunene – stort ansvar, liten makt	301
Medier som ny samfunnsmakt	302
Mer mangfold, men skjevheter	302
Europeisering – en trussel mot nasjonalt demokrati?	304
Har vi fått mer demokrati i dag?	305
Er norsk demokrati i fare?	306

Litteratur	309
-------------------------	-----

Stikkord	329
-----------------------	-----

Bildeliste	339
-------------------------	-----